

СРПСКИ ИНСТИТУТ ЗА БУДУЋИ ЈЕЗИК
Л. Бр. 2817/4
П. Бр. 2744

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

таб. 3 1/2

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у
Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у
Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив.
у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф.
Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА,
проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВИЋА, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА,
проф. Унив. у Београду.

Ова је књига ~~цифренично~~ репродуцирана.

КНИГА IV.
Подвлачио речи *Св. Марковски*

Исписивао речи *2. Јашић*

Листићи проверени и сређени по реду текста.

Број листића: *119 - 9 = 110*

Београд, *26-III - 1949* год.

Евидентичар

Милан Бајевић

БЕОГРАД, 1924.

1. ЕТИМОЛОГИЧКЕ СИТНИЦЕ.

A. Slovenački *finka* „cunnus“ iz talj. *fica*?

U III. knjizi „Južnosl. Filologa“, str. 291, br. 964, tvrdi nepoznati mi gospodin izvjestitelj, da je slovenački izraz *finka* „cunnus, vulva“ pozajmljen iz talj. *fica* „vulva“ „z enačnim -n- kakor *štenge* < nem. *stege*“.

Ali romanske su pozajmljenice u slovenačkom živom narodnome jeziku uzete koje iz furlanskog jezika, koje iz „dialetto veneto“, a nijedna iz književnog jezika, a književnome *fica* odgovara u „dial. veneto“ *figa*. Isporedi:

1. knjiž. talj. brachésse	dial. ven. braghésse	sloven. bre,-bra,-brgeše
2. „ „ óstrica	„ „ óstriga	„ óstriga
3. „ „ focaccia	„ „ fogazza	„ pogača
4. „ „ medicare	„ „ medigare	„ med(i)gat(i)
5. „ „ bezicare	„ „ bizigare	„ bezgati

Nije vjerovatno, da bi bila slovenačka riječ *štenge* „stube, stepenice“ iz njem. *stege*, jer se u njemačkim dialektima, koji su susjedni Slovencima, ne govori *stege*; već *štian*, a to odgovara književnome njem. *Stiege(n)*. Ovaj *n* u slovenačkom *štenge* nije parasiteski, nije slovenačkog izvora, već je utemeljen u fonetičkoj osobini nekih južnonjem. dialekata.

Zabilježio sam si iz dialektologičkih monografija: *trò-ng* „tragen“, *krèi-ng* „kriegen“ (franački dialekt u Theusingu u Češkoj), *ân* „Augen“, *gênd* „Gegend“, *brédir* „predigen“ (sev.-zap.-češki njem. dial.), *štīn* „Stiegen“ (Schönhengstgau u Moravskoj), *moñy* „Magen“, *soñy* „sagen“, *geñy* „gegen“ (u dolini dónjeg Ina u Tirolskoj), *zân* „sagen“, *lêñ* „legen“ (u Gornjoj Avstriji), *môn* „Magen“, *štīn* „Stiegen“ (u gor. i sr. Štaj.).

B. Slovenački *punca* „puella“ iz starijeg „polnica“?

Isti izvjestitelj tvrdi na onoj istoj strani 291. (br. 964): „Izvajanje besede *punca* iz nem. *Punze(n)* je dvomljivo, kajti starejša slov. oblika se glasi *potnica*, prim. Škrabec Jez. sp. I. opomba 116.“ — Na navedenom mjestu piše Škrabec: „V 16. stoletju se piše *polnica*, kar je pa pomenilo tedaj le *tášča*. Vendar je v pomenu *dekle* beseda isto in bi

bilo v knjižni slovenščini prav pisati le *polnica*“. Na to moramo da odgovorimo: Absurdno bi bilo, ako bi zet i snaha zvali svoju punicu nazivom, koji znači „*puella*“, jer je punica udata i ima najmanje svojih 35 godina, a jednako apsurdno bi bilo, ako bi se djevojka zvala nazivom, koji znači „*socrus*“. Nije drugo nego slučaj, da je naziv za „*socrus*“ (*pótnica*, *púnica*) u slovenačkom jeziku vrlo sličan nazivu za „*puella*“ (*púnca*, iz njem. *Punze*). Riječ *púnca* „*puella*“ nepoznata je u krajevima, gdje zovu punicu nazivom *pótn(i)ca* — *pópn(i)ca* — *púnica* (to jest, u Bijeloj Krajini, Prekmurju i u istočnoj Štajerskoj), i obratno, riječ *potnica* „*socrus*“ nepoznata je ondje, gdje govore *púnca* „*puella*“.

C. Srbohrv. *púnica*, slovenački *pólnica*, *púnica* „*socrus*, *mater uxoris*“.

Zašto zovu Srbohrvati i Slovenci (ovi danas samo na istoku) ženinu majku nazivom „*punica*“, koji drugim slovenskim jezicima nije poznat? Mislim zato što je stariji, sveslovenski naziv samo u shrv. i slovenačkom jeziku koincidirao sa femininom adjektiva *toštb* „*vacuus*, *inanis*, *vanus*, *ieiunus*“, te se zato samo u shrv. i slovenačkom jeziku osjećala potreba da se stvori nov naziv.

Ovi su nazivi I. za „*vana*, *inanis*“ i II. za „*socrus*“:

	I. <i>vana</i> , <i>inanis</i>	II. <i>mater</i> , <i>uxoris</i> , <i>socrus</i>	
1. praslov.*	<i>tʰskjá</i>	<i>tʰsja</i>	[Češki je jezik nadomjestio stari naziv za „ <i>socrus</i> “ novim (<i>tchyně</i>), a bugarski je izgubio pridjev ТЪШТЬ].
2. stslov.	<i>tʰš'á</i>	<i>tʰšta</i>	
3. korutansko-(zap.)-slovenski	određ.: <i>tášča</i> neodređ.: <i>tʰščá</i>	<i>tášča</i>	
4. panonsko-(ist.)-slovenski	<i>téšča</i>	<i>téšča</i>	
5. srbohrv.	<i>tášta</i>	<i>tášta</i>	
6. ruski	<i>тѡшчá</i>	<i>тѡшчá</i>	
7. beloruski	<i>tščá</i>	<i>cešča</i>	
8. maloruski	<i>toščá</i>	<i>téšča</i>	

Razlike su dakle (gdje ih ima) u boji osnovnog vokala (*ʰ*; *ʰ*), u njegovoj kvantiteti (*š*; *š*) i u naglasu. [Zašto je upotrebljavao Primož Trubar naziv *pótnica*, premda se u zap.-(korutansko)-slovenačkim govorima riječ *tášča* „*socrus*“ naglasom razlikuje od *tášča* „*vana*, *vacua*?“ Ako nije uzeo naziv „*pólnica*“ od svojih hrvatskih suradnika, moguće

je, da je slabo osjećao razliku između jakog i dugog akcenta]. — Bez sumnje činio se naziv *pūnica* (zapravo = puna žena, mulier plena) narodu zgodnijim za označivanje ženine matere nego naziv „*tāšta*“, koji je značio slučajno i „*vana, vacua, inanis*“. Dakako nije kod toga isključena humoristička namjera.

Ivan Košćial.

2. Demonstrativno-pronominalni glagoli.

(Pripomena k „Jednoj zanimljivoj sintaktičkoj pojavi u ravnogorskom narječju g. dr. Nikole Majnarića“ u „Južnoslov. Filologu“ III, 35 sl.).

G. dr. Majnarić upozorio je na navedenome mestu na glagol „*dām, dāš, dā*“ ravnogorskog narječja, koji može da znači (upravo zamjenjuje) svaku radnju glagolsku, koja treba da je i govorniku i slušaocima svakako bilo na koji način poznata... ili drugim riječima: *dām* znači upravo „ja vršim jednu poznatu radnju“, te da se „podudara funkcija njegova u neku ruku s funkcijom demonstrativnog pronomina *taj, ta, to*“.

Taj „demonstrativno-pronominalni“ glagol ravnogorskog narječja podsetio me je na prilično poznati, u kranjskome govoru obični slovenački glagol *onegati* (Pleteršnik) = etwas tun, was man nicht sagen kann oder will, das Ding da tun („nadomešča lahko vsak glagol katerega ali nočemo ali ne moremo“); — *onegaviti* = das Gewisse tun, reden, treiben (was man nicht sagen kann oder will)“.

Ja sam izabrao izraz „demonstrativno-pronominalni“ ne samo zbog značenja, nego i s obzirom na slovenački jezik iz bog etimologije, jer *onegati, onegaviti* dolazi od genitiva *onēga* (*onē = oni*) odnosno od *onegāv* („von der gewissen Beschaffenheit, dem gewissen oder dem Ding da gehörig“); isp. još: *onēgast, onēgav*. U mom rodjenome dialektu (Sv. Juri na Ščavnici, srez Ljutomer mariborske oblasti) govori se: *onā* u općenitom značenju „das Ding da“, napose u značenju kakve općenite buke i vike i uličnih svadja.

✓ Dr. Fr. Ilešić.

3. ЭТИМОЛОГИЯ СЛОВА „КНИГА“.

Въ послѣднемъ номерѣ изданія Финноугорскаго Общества (*Mémoires LII*) напечатана статья извѣстнаго финскаго слависта Миккола о происхожденіи слова „книга“. Опровергая свой прежній взглядъ, согласно которому это слово восходитъ къ формѣ съ *in*, Миккола возстанавливаетъ на основаніи южнославянскихъ словъ праформу *knǫjiga*, которая восходитъ къ первоначальной *kuñuga*.

Мордовское *koñov* предполагаетъ также основную форму **kuñug-*, тогда какъ мадыарское *könyo* имѣетъ болѣе древнюю форму *kenyü*, которая въ свою очередь восходитъ къ **keñei* и **keñey*. Миккола не находитъ удовлетворительнаго объясненія для этого варианта основной формы слова, но, несмотря на это, не считаетъ возможнымъ приписывать мадыарскому слову иное происхожденіе, нежели мордовскому. Наконецъ, отъ той же группы нельзя отдѣлить осетинскія названія книги: в.-ос. *činjig, činjig*, зап.-ос. *kiunuga*. По мнѣнію Микколы, нужно исходить изъ западно-осетинскаго *kiunuga* (*kyunuga*). Эта форма не можетъ объясняться, какъ заимствованіе русскаго слова, такъ какъ такое заимствованіе должно бы было произойти въ древнее время, а русскія слова въ осетинскомъ языкѣ появляются, по мнѣнію Микколы, только послѣ присоединенія Осетіи къ Россіи, т. е. послѣ 1810 г. На основаніи различныхъ данныхъ изъ исторіи осетинскаго языка Миккола приходитъ къ убѣжденію, что осетинскія слова древняго происхожденія. „Такимъ образомъ — говорить онъ — если славянскія и мордовскія слова стоятъ въ непосредственной связи съ осет., то слѣдуетъ предположить древнюю метатезу слова съ *iu*. Такія перестановки не чужды осетинскому языку, но доказать, что она имѣла мѣсто въ настоящемъ случаѣ, нѣтъ возможности. Хотя осетинскій языкъ не даетъ объясненія вопроса о происхожденіи интересующихъ насъ славянскихъ, мордовскаго и мадыарскаго словъ, однако онъ даетъ намъ еще одну древнюю форму, прибавляя ее къ числу уже извѣстныхъ формъ одного и того же древнѣйшаго культурнаго слова, странствованія котораго можно прослѣдить въ Малой Азіи, кавказскихъ стоянкахъ и къ сѣверу отъ Чернаго Моря. Высказывалось предположеніе, что и тюрки заимствовали это слово отъ славянъ, мордовъ или мадыаръ. Я могъ бы спросить, на какомъ основаніи? Можно-ли привести это слово изъ какого-нибудь тюркскаго языка?“